

Glimtar från Margareta Hvitfeldts tid

Av Sven Rydstrand

Ur LP 1978-11-24

Fru Margaretha Huitfeldt på Åby instämde inte sällan sina underlydande bönder till tinget, när de inte hade fullgjort sina skyldigheter, men hon kom aldrig själv utan skickade sin gårdsfogde att svara för sig. I april år 1680 gällde det maltet från gården Hästhagen i Berfendals socken. Därom skrevs följande protokoll:

Framkom Fruens gårdsfogde på Åby, Rasmus Kriutsson, som haver lagligen låtit instämma Swen, Jacob, Oluf och Clement i Hästhagen, lät uppläsa för rätten en lagmansdom, daterad den 7 september anno 1652, som förmäler att åborna på Hästhagen skola årligen inlägga och betala till Åby gård en halv tunna malt för den ödeplatsen de under gården Hästhagen hava liggandes, men de samma åbor hålla sig genstridiga samma halvtunna malt att betala. Så hava Åby herregård dessa åbor att tilltala och söka som lagen bjuder i Landslilljebalkens andra kapitel.

Jacob bekänner sig innestå med tvenne tunnor år 1678 och 1679, som är tre Daler Silvermynt. Han presenterar sina penningar, när Fruen dem hava vill, så äro de till reds. Swen är skyldig för fyra år 1676-1679 som är en Daler. Oluf innestår för två år 1678 och 1679, som blir tre Daler Silvermynt. Clement innestår för fyra år, nämligen 1679-1679, som blir en Daler. Vilken rest åborna sig beklaga ej hava för fattigdoms skull orkat eller förmått att avlägga utan nu belova sig till nästkommande söndag dem betala.

Fruens fullmäktige säger sig därföre inte understå sig något däruti att göra utan vill detta vidare hava remitterat till välbemälte Fruen. Rätten förmanade åborna sig med en ödmjuk bön hos välbemälte Fruen inställa.

Samma år i juni blev det fråga om den s.k. Frue-bäcken, som även ligger i Berfendals socken och varom process skett med kronan men förlikning hade ingåtts. Om detta skrevs följande:

Välbemälte Frue Margaretha Huitfeldt lät i rätten uppläsa en förlikelseskraft, daterad den 21 juni anno 1680, gjord emellan hennes bönder Hallward i Holma gård, Nills i Kieberg, Tolle i Bidem och Oluf i Gaadegården samt å den andra sidan Kronans åbor Engelbrekt i Orreberg, och Anders i Berg om ett stycke fälles mark, som kallas för Lersidan. Med samma fälles mark äro de förlikta att de skola därav utlägga igen, nämligen ifrån Bingholtsklev och lika i åsen

utefter den lilla bäck, som där utlöper i den stora bäcken och som kallas för Frue-bäcken. Och skall Eldsbacken njuta den äng, som har legat därtill ifrån första begynnelsen, och ingen av parterna får göra varandra något förfång i någon måtto.

År 1668 skänkte Margaretha också gården Kärr till sin gårdsfogde Anders Nilsson. Där om skrevs följande vid häradstinget på Valla gård i Tossene den 20 oktober 1680:

För rätten framkom välbemälte Frue Margaretha Huitfeldts tjänare välaktade Anders Nilsson å sin och sin hustrus vägnar, begärandes att i rätten måtte uppläsas ett testamentsbrev, som välbemälte Fruen honom och hans hustru Britta för deras långliga tjänster förunnat haver på ett frälse och insocknes hemman under Åby i Tossene socken, Kärr benämmt. Brevet är daterat Sundsby den 3 januari anno 1668, och i lika måtto haver välbemälte Fruen sedan anno 1671 den 6 januari konfirmerat samma brev med lika villkor och frihet in på hustru Brittans man Anders Nilsson.

Denna här omnämnda gård Övre Kärr finns ännu kvar i hustru Brittans släkt. Hon hade varit fatburspiga i många år hos Margaretha Huitfeldt, under den tid hon bodde på Åby.